

ידישעם פאָלקס־בלאט

אונטערמיטטישעם אָרנאָ פֿיר פֿאַליליט אונד ייִדישע אינטערעסען.

Előfizetési árak: Egész évre 8 frt, félévre 4 frt, negyedévre 2 frt.
פרענומעראַיאָנס־פּריז דעם בלאטטעם:
פֿאַר ענעוועונג 4 נולד/ האַלביאָרנ 2 נולד/ פּיערעטליאַרנ 2 נולד.
נאַציאַרנ 8 נולד/ האַלביאָרנ 4 נולד/ פּיערעטליאַרנ 2 נולד.
פֿאַר דאָס יאָר: 8 נולד/ האַלביאָרנ 4 נולד/ פּיערעטליאַרנ 2 נולד/ 50 ק

פּיערעטליאַרנ־פּריז און אַלע וועגונגן
זען צו זיכען אָן
דיא רעדאַקצאַן דעם
"ידישעם פֿאָלקס־בלאט" בודאַפּעסט וואַרמבאַך־שטראַסע.

Megjelenik hetenkint 3-szor: hétfőn, szerdán és pénteken.
ערשיינט דריימאל וואָכענטליך: מאָנטאָג, מיטטוואַך אונד פֿרייטאָג.
אַנצייגן אונד קאַרקונד פֿאַן געמיינדען ווערען ביליגט בערענעט.
רעדאַקצאַן אונד עקספּעדיצאַן: בודאַפּעסט וואַרמבאַך־שטראַסע.

Felelős szerkesztő: DORNBUSCH MÓR.
הערויסגעבער אונד רעדאַקטער: מ' דאָרנבוסך.

וואָרט דאָס זיאַ פֿערנעסטען אים וואָס עס זיך
אינגענטליך בייא דעם געווענ האנדעלטע וועלכעס
דיא אַרטהאָדאָקסען דעם האנדעלסמיניסטער אין אַנ-
האַבען. דא נאָלט עס פיר דיא הייליגונג דעם סאַב-
באַטל פֿיר אוינע דער גרונדלאגען דער ווישען רע-
ליגיאָן איינצוטרעטען. בייא דער רעפּרעזאַנטאַט אַבער
האַנדעלט עס זיך אום ניכטס אַנדערעס. אַלס אים
פֿאַרלייטע פֿאַרדע אונד שפּאַטערע אונטערדרי-
קונד דער אַרטהאָדאָקסיע. אונד מיט רעכט עס
מינט הערן סאַבבאַט שוין — וואָרע דער
האַס דער כריסטען גענען דיא יודען ערדענט וואָר-
דען. וויא ננט האַטטע דאָס דעם "העלדען פֿאַן
סאַבבאַט-עטלאָר" אַן דען קראַם געפאַסט. וויא ביל-
לענע געלענענדיג האַטטע זיך אויס דא צו נייע
פֿיראַטאָפּען דאָנערבאַטען!

ער פֿראַנט גענערע און זיינעם בלאטטען דען
פֿרעסבורגער ראבבינער וואָרער ער עס דען זאָ
נאָר ביי שטיימט וויסען דאָס דאָסער דער
רעפּעציאַנס-געוועונג און אַבינעס פֿעריבאַרען
זיאַ און אַרטהאָדאָקסען אירער אַיטאָנאָמיע צו
בערענען. דאָ דאָר דיא לייער ער דער ביי-
ווענונג דאָס געראַדע גענעטליך בעדייטען?
— בייא דעזער פֿראַנע רוטע אַרץ הערן עס-
באַלטיש ניכט מער דער ניכט דעם הערן עס-
רענטס הייל זיאַ אויס אַיטאָנאָמיע זינער אור-
פֿרעסבורגער איינפֿאַרטיקט. דען זען גענעל ווירד
מיאן קוינען דינעמאָפּ פֿינדען דער איינע אַרטהאָ-
דאָקסען אים אַללעגייניגען אונד דעם פֿרעסבורגער
האַבנינער אַבינעסאָרע צימיטשען קאַנעטען ער
ווערע איינציג אונד אַללין דעס האַלס און געטראַם
פּעסעט גלייכע ווייל דיא לייער דער רעפּעציאַנס-
געוועונג דעזערעס אַיטאָנאָמיע פֿעריבאַרען! — וויסען דיא
העירען ניכט דאָס דער ערקעטלאָר דער קאַנעטע-
פֿאַר קאַנעליאַ פֿאַר ניכט נאָר לאַנגע צייט איינע וואַל-
פֿאַרטיש נאָך פֿרעסבורג אונטערנאָהם. אום דעם
אַנטערברייטער אַרטהאָדאָקסיע דיא געטעט צו
אַנטערברייטער דעזערעס אַיטאָנאָמיע און איינע
אַנטערברייטער דער רענעליגיאָן דער ווישען ער-
געווענע מיט דען קאַנעטעסלען צוואַיטענענדיגען?
דער פֿרעסבורגער ראבבינער וואָר פֿאַרזיכט גענוג.
דער געמיינשאַפֿט מיט אַוועק און וועלכעס עס
ביעטע איינער אים פֿאַרזיכט אַבזעלענען. וויסען
זייעמאנד געמאָר וועלכעס געשפּאַרד דאָס אַלס צו-
שען דעם בודאַפּעסער פּילעטער אונד דעם פֿרעס-
בורגער ראבבינער שטאַטטעווערדען וועלכע פֿאַר-
שלאַגע דער ערשטערע דעם לעבטערען געמאַכט
האַט? זייעמאנד קאַנן דעזער פֿראַנע בייאָהען. וועגן
דער פֿרעסבורגער ראבבינער זען מיט בענוג אַרץ
דיא רעפּעציאַנס-געוועונג שרייבט: "ווי דעם
אַנאַליזע פֿיר די ערשטע ברייטען און וויסען ער
וואָר מיט פֿאַליליט בעשטימטשטיג וואָס דיא
קאַנעטעסלעך דאַרצו פֿערייטעט איינער וועדער,
כאַלד אונטער דעזערעס. כאַלד אונטער יענעם פֿאַר-
וואַנדען איינען געמיינשאַפֿט שרייבט מיט דען אַר-
טהאָדאָקסען אַבזעלענען.

וואָס בייא דעזער געלענענדיג אים Egen-

לערען קאַפּען אונד געשטרעקטען האַלדערן
אינערהערשייטענען זיינליגע וועלכע פֿאַם סעמי-
נאָר "הערות" בעקאַממען?
אינע אַנבועטליכע שטאַך גענוג דיע-
זעם פֿאַליליט צו אַנדערע אַבערזיינען אַרבע-
רשטעלטע בלאטט "דיא טהאַטאָכע. דאָס דיא וואָס-
מער דעם קאַנפּעסאַנעלען לעבענס גענען דיא
העבונג דער ערדע אירער קאַנפּעסאַנען שטעלונג
געווען אונד אירער גלייכען גענען דיא רייניגונג
אויסדעם פֿאַם שאַנדפֿעקען אויפֿצייגען. אַיזעס עס
ניכט אים האַכעסן גראַדע לאַכעלעך וועגן סאַב-
באַט. דיא פֿאַן אירער רעליגיאָן ניכטס וויסען וואָל-
לען זיך אַלס ערשטער דער רעליגיאָן פֿאַר איינער
געפֿאַרד אַיטענען דיא איר וויסענס דעם פֿרעס-
בורגער נאָן אונד דער אַרטהאָדאָקסען ראבבינער
דעזער אַנבועטליכען "ענטשען" זיאַ זינער דער שאַנד-
פֿעקען דער ייִדישען רעליגיאָן פֿאַן אַרבעט
זאַלעטע נאָן דאָס וועגטומס אונטערנס בעפֿרייען.
נאָך אויסען זיך שפּיעלען זיאַ דיא פֿיר דאָס יודע-
סורס בעמייטשען העראָקען דיא פֿיר ערדער
דעזעלבען אים וועגטומע זעלכעס זען דיא
פֿערהערער. דיא אַללעס אַנווענדען אים
יעדען ייִדישען ברויך יעדע ייִדישע זיטע. יעדעס
הייליגע געזעץ דער ייִדישען רעליגיאָן דעם שפּאַט-
טע פֿירזיכענדיגען.

און זינער וואָרט גרייפֿט דאָס געאַלענע-
אָרנאָ וויא שטאַן זאָ אַפֿט צופֿאַר צום גענעל דער
דענוציאַיאָן. דען ניכטס אַנדערעס אַלס אַננעכער-
דענסטע פֿערייטעט דעזערעס בלאטט וועגן עס
דיא פּאַטעריאַנס-ליענע דער אַרטהאָדאָקסען ראב-
בינער אין פֿראַנע שטעלט. איינער עס אויסרופֿט:
קענען אונד אַבזען אַ דעזער ערשטען דיא אַננא-
רשע נאַציאָן דיא זאָ שפּרעכען? — אַללע אַבטונג
פֿאַר דער ריטעליגען אַננאָרשען נאַציאָן! דאָך
קאַנן און זעלכעס עס אין אַברעדע שטעלען דאָס
זיאַ און אירער מיטעט מאַנגער האַט דיא אים
אַנט-פּערימיטומס זעלכעס אַבאָלס זאָ מאַכעס
געלייטע האַבען. אַלס דעזערעס דעם לייענעסע
פֿאַרוואַנד פֿאַרהאַנגען וואָר?
"מיאן פֿרעכטען זאַנט דער שטראַפֿ-פֿרעדינער
ווישער. דאָס דער וועגטומע געוועקט ווערען
קאַנטעט ווייל זיך פֿאַן דער געזעסגעבונג ווישען
דאָס זיאַ אַנווערעלע זעלכען אין דיא רייע דער אַי-
רניען קאַנפּעסאַנען ערשטע. אונד דעזער פֿרעס
בענען יענע אויסדרוק וועלכע פֿאַר איינען סאַב-
באַטען ביים האַנדעלסמיניסטער אום דאָס בעיאָנ-
דערע רעכט פֿיר דיא אַרטהאָדאָקסען וועגן אַננע-
זוכט האַבען. אַם אַננאָה אירער געשלאַסע אַפֿען
האַלען אונד דען נאַנעטע סאַב הוינדך האַנדעלען צו
דירפֿען. וויא פֿרעכטען זיאַ ניכט דאָס אין זאָל-
כעס פֿירזיכענדיגען — אונד מיט רעכטס (1) — דען
האַס ווער כריסטען ערדענען וועדער?
וויא שאַפֿונג דאָך דיא בעשראַנקטדיג
ווערען קאַנן וועגן איר אין הונטער אירעם ריק-
קען שטענענער מעפֿיסאַט מומס צופֿולפֿערט!
דיא הערען "רעפּערע" דער ייִדישען רעליגיאָן זינ-
שטאַן זאָ זענער און דיא געמיינדיגען עס שבת גע-

ווערענען הערען אַבזענעטען דעזער פֿאַר-
ניטעראַיאָן אַם 1 אַפּריל ענדעס ווערען אום ערשיינען
דעזעלבען ערוינט. דאָס קוינע אַנטערברייטען אין דער אַווע-
זונג דעם בלאטטען און אירער אַרדעסס איינערעטען.
ווי האַבטן דיא געווענען הערען אַבזענעטען. דע-
רען פֿאַנטעראַיאָן אַם 1 אַפּריל ענדעס זאָוויא דיא בייא
אויטערענען פֿראַנעווער אַרדען אויפֿגעקע-
זאָס דאָס זיאַ בייא דער איינעוואַלונג דיא און ספּאַטע-
אַבדורק ערשיינענען האַבאָיטעטאַטען ערזאַהלונג
אויטערענען אונד יודען אונד אין געמיינטער
דעם און רויטשען קאַנערהאַפֿען פֿאַן אונט בעיאָנע-
ניען קאַנען אויף פֿעלדאָנג ווערען דעזער ביינען פֿראַנע
יעדעס בייא איינעוואַלונג דער פֿאַנטעראַיאָן אַפֿאַרמט
געוועשקט.

דאָס פֿרעסבורגער צירקולאַר

— אונד דיא האַבען געלענען דער "רעפּערע" צו דעזעלבען —
וויא האַבען קוינע אַרוואַכע מיט דעם פֿרעס-
בורגער רונדשייבונג אַננאָפֿיריענען צו זיך דיא דאָך
דאָזעלבע ניכט גענען דיא רעפּרעזאַנטאַט אַבדורק
בלאָס גענען דיא רעפּעציאַנס-געווענען וועגן
פֿאַנטע אונד אַננעפֿאַרד לייעטערען דער וועג
אויספֿירן דעם געאַלענען וואָכענ-פֿראַנעס אין דעם
ערשטען געמיינטע נאָר ערשיינען דעם פֿרעסבור-
גער צירקולאַר. דעזערעס אַרנאָן האַס זיך נאַמליך
דאָס פֿערהאַלען דעם שיינ-אַרטהאָדאָקסען ייִדיש-
דייטשען בלאטטען צור ריכטשטער וועלכעס פֿאַם
אויסגאַלע דעם צירקולאַרס געווענעשטעטען
ניכטס אַנדערעס צו טרונ וואַסעט אַלס מוואַינע-
פֿרענען צו פֿעריינדיגען דאָס זיאַ דער פֿרעסבורגער
ראבבינער נאַנן מיט אַרם אַבערעיאַיטשענען.

אַלס נון דער אַרטהאָדאָקסען רעדאַקטער זאָה
דאָס זיין קאַנפּאַניאָן זיין פֿרעזאַרדען אַם Egen-
ségs זיך צום בוסטער געחמיע ערטיילטע ייִדיש-
אויס פֿאַלענערע אויפֿקלאַרונג: אַבער טרויערע
פֿרינד! וועגן זאָוויא דאָזעלבע טרונ אויס עס דאָך
ניכט וועלכע. אַיך מיט פֿראַנעווער וועגן
זיך מיר אַרץ דיא נאַללע אַמודערעט: אַיך מיט אַם
ווייל און לויטער — מיט שפּעקען מיט געלדען —
דען אַרטהאָדאָקסען שפּיעלען מומס. זיאַ אַ אַבער
האַבען עס דאָך ניכט נאַטווענדיג. דאָזעלבע ליעד
צו זענען: זיאַ ווערען יא זיאַ זאָל לען דאָס ציר-
קולאַר אַננאָפֿיריען!"

אונד אַ געשאַה עס אַרץ. דער רעדאַקטער
דעם "Egenlégs". געלאנגטע פֿאַליליט צום בע-
וואַססוויין דאָס אין דעם פֿרעסבורגער רונדשייבונג
איינע פֿאַר שפּאַר דאָס יודענשטומס ליענען. ער ריכ-
טעט אַדערע איינען שאַרפען אַננאָפֿירען גענען דעם
זעלבע אונד בעיאָנטאַנדעט און איינער רעדאַקטע-
אַנס-בעמערקונג אַם טהאַטאָכע דאָס זיך דיא אַר-
טהאָדאָקסען ראבבינער דיא "ווען ישראל" בענען.
טרונ זיאַ דעם ניכט מיט פֿאַליליט רעכטען. ער-
קעננט זיאַ ניכט דיא געזאַמטע אַרטהאָדאָקסען
אַננאָרנס אַלס וואָלכע? זינער עטווא דיא געאַלענען
פֿרעדינער דיא "ווען ישראל"? זינער עס דיא מיט

